

آژانس راهبر ایران

ارائه دهنده
محسن محمدی ایوانکی

زمستان ۱۴۰۲

• گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس

مروری بر شکل‌گیری ادبیات دولت توسعه‌گرا؛ بازاندیشی در نقش و اهمیت آژانس‌های راهبر (۱۴۰۰)

• مقاله علمی-پژوهشی

تحلیلی تاریخی بر تجربه نهادسازی در سیاستگذاری فناوری نانو در ایران (۱۴۰۰)

طراحی الگوی سازمانی متولی توسعه (آژانس راهبر) در ایران- مورد پژوهی وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت) (۱۴۰۱)

سازمان برنامه و بودجه به مثابه نهاد متولی توسعه (آژانس راهبر)؛ طراحی و پیشنهاد الزامات کارکردی در نظام سیاستی برنامه ریزی توسعه در ایران (۱۴۰۲)

• کتاب

در قالب ترجمه: "دولت‌های توسعه‌گرا"، "ظهور سیاست صنعتی چین"

در قالب گردآوری و ترجمه: "MITI و توسعه ژاپن پس از جنگ جهانی دوم"، "سیاست صنعتی و مسئله ایجاد شغل خوب"

در قالب تالیف و ترجمه: "سیاست صنعتی؛ بنیان‌های نظری، چگونگی اجرا و تحلیل اقتصاد سیاسی"

«بدون نقشه‌ی جامع، دچار سردرگمی خواهیم شد؛ همچنان‌که در طول این سی سال، به حرکت‌های هفت و هشتی، بی‌هدف و زیگزاگ مبتلا بودیم و به این در و آن در زدیم. گاهی یک حرکتی را انجام دادیم، بعد گاهی ضد آن حرکت و متناقض با آن را -هم در زمینه‌ی فرهنگ، هم در زمینه‌ی اقتصاد و در زمینه‌های گوناگون- انجام دادیم!
این به‌خاطر این است که یک نقشه‌ی جامع وجود نداشته است.»

نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع الگوی
اسلامی-ایرانی پیشرفت
۱۰ آذر ۱۳۸۹

رهبر معظم انقلاب در دیدار مورخ ۱۰ بهمن ماه با جمعی از
تولیدکنندگان و فعالان صنعتی، بر ایجاد نقشه راهبردی صنعت
در کنار مدیریت، هدایت، نظارت و حمایت از تولید تاکید کردند.

زمان مهم است

فرصت آزمون و خطا نداریم

باید از اکتشافات ذهنی فاصله بگیریم

در مسیر توسعه رقیب و عامل مسلط
نداشته‌اند

مردم آن‌ها با وضعیت سابق خودشان
مقایسه می‌کردند

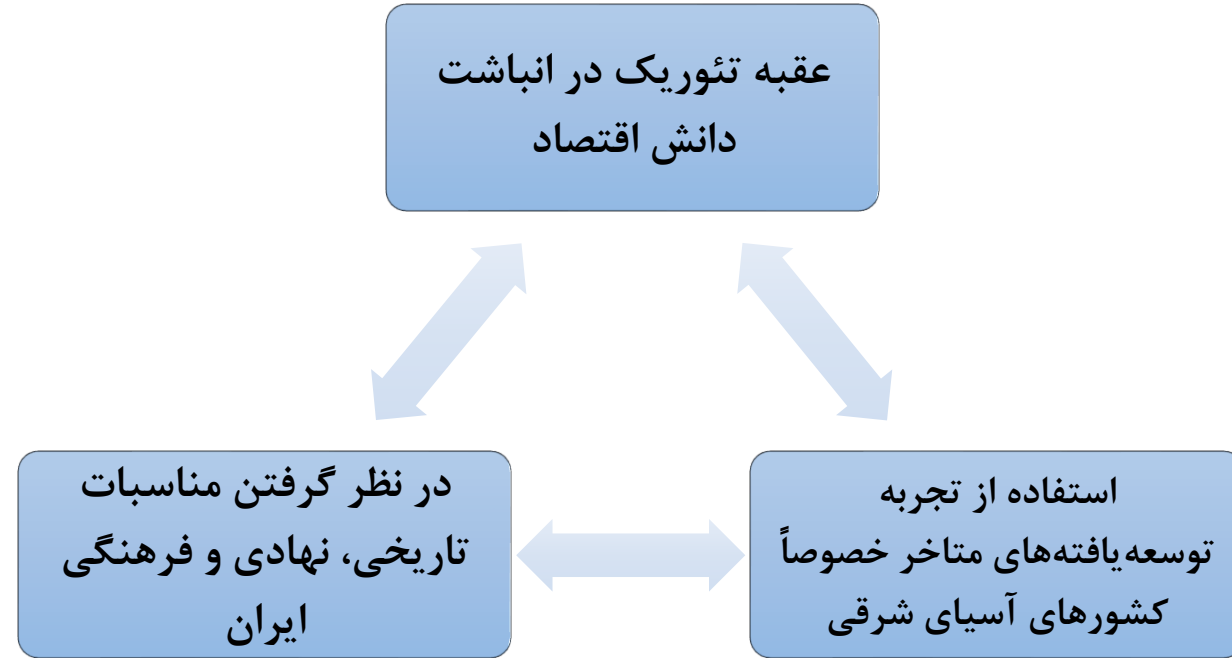
برای آن‌ها زمان اهمیتی نداشت

تجربه آن‌ها پیش روی ماست

تفاوت‌ها در مسیر توسعه

چارچوب مشخص برای پیشبرد توسعه در ایران

تجربه شرق آسیا - جنگ روایتها

اجماع واشنگتن

سیاست‌هایی همچون انضباط بودجه‌ای، آزادسازی نرخ بهره، نرخ ارز یکسان و رقابتی، آزادسازی تجاری، استقبال از FDI، خصوصی‌سازی، مقررات‌زدایی و...

دولت توسعه‌گرا

اولویت اصلی دولت‌های شرق آسیا، توسعه اقتصادی بوده و از طرق مختلف بازار را جهت اهداف توسعه‌ای هدایت کرده‌اند.

سال ۱۹۶۰

کره جنوبی

ژاپن

هندوراس

شیلی

غنا

آفریقای جنوبی

آیا دولت توسعه‌گرای شرق آسیا قابلیت انتقال و تکرارپذیری دارد؟

نیاز به مهندسی معکوس سازگار
است

نهادها به عکس سیاست‌ها
قابلیت انتقال مکانیکی ندارند

انتقال به معنی تقلید صرف
شدنی نیست

بازسازی تجربه شرق آسیا
هراس‌انگیزتر از تقلید سرمایه
داری غربی نیست

تقلید به سبک ژاپنی‌ها از
مشاوران آمریکایی

نوآوری بومی مبتنی بر منطق
تحلیلی نهادهای شرق آسیا

تعامل دولت و بخش خصوصی

بوروکراسی
(نقش ویژه سازمان‌های راهبر)

دو مولفه مهم در زمینه
دولت‌های شرق آسیا

تعامل دولت و بخش خصوصی

با وجود بوروکراسی قوی، چالش بعدی اتصال بوروکرات‌ها و بنگاه‌ها است.

اجماع ملایم و بدون تنش در تکامل روابط رخ نداده است.

باور داشتند که بدون حضور و فعال شدن بخش خصوصی، مسیر توسعه اقتصادی هموار نخواهد شد.

عنصر عمومی برای اتصال: دولت‌های شرق آسیا واقعاً متعهد به توسعه ملی بوده و این باور برای عموم هم ایجاد شد.

شک و تردید دولت‌ها به بخشی خصوصی در اوایل بسیار زیاد بوده است.

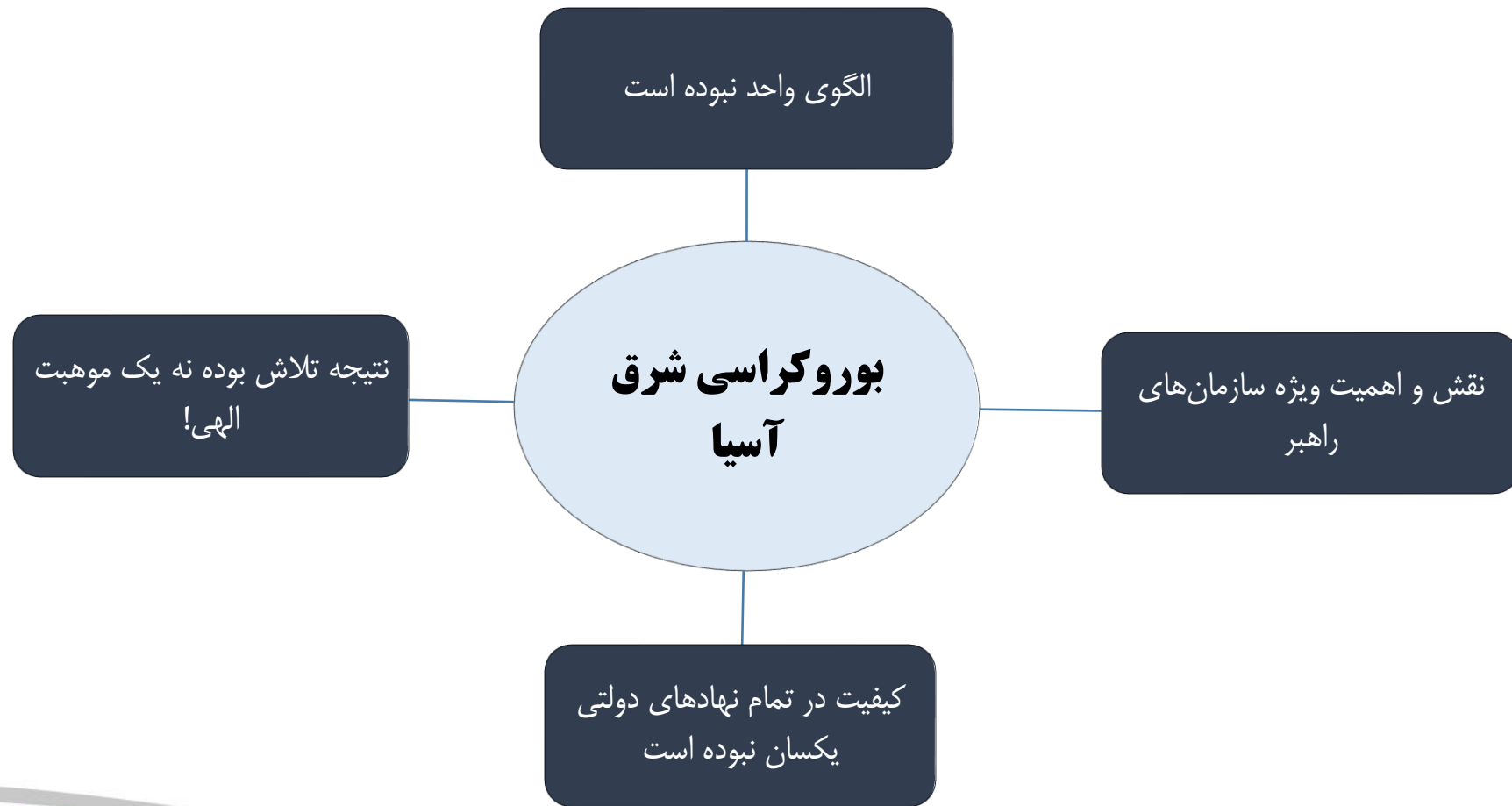
ترکیبی از حمایت و تردید در رفتار دولت‌های شرق آسیا قابل مشاهده بوده است.

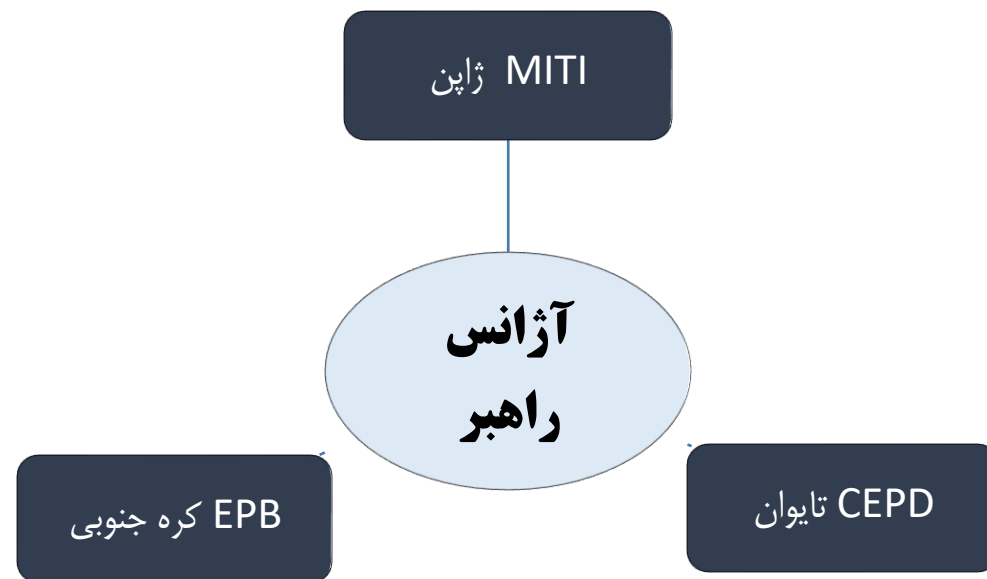
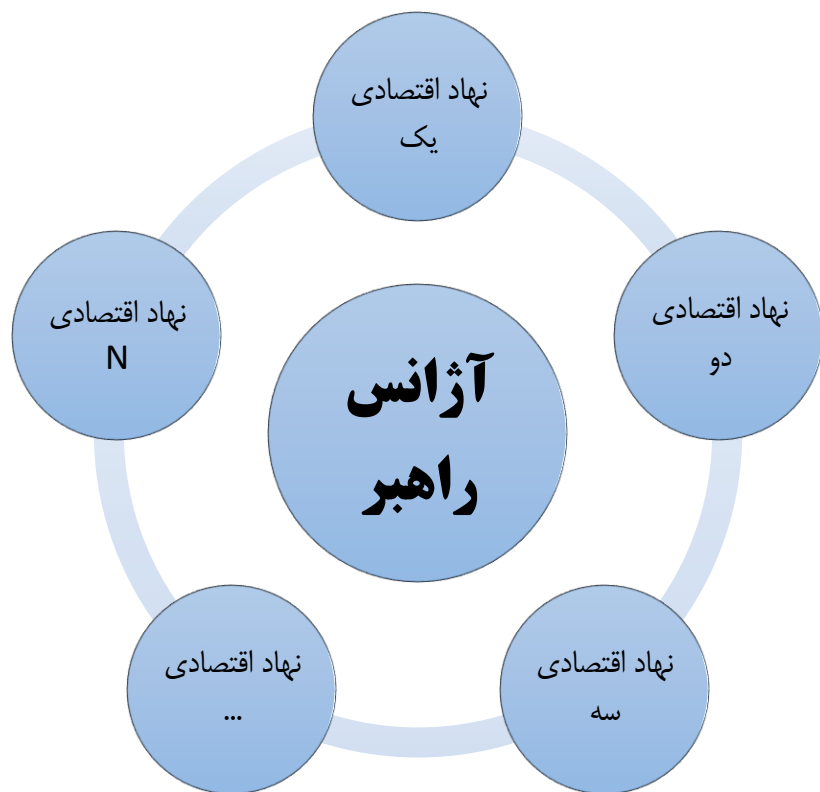
مانند بوروکراسی، تکامل روابط دولت و بخش خصوصی حاصل تلاش دولت‌ها بوده نه موهبتی الهی!

با این حال، تلاش کردند بیاموزند با بخش خصوصی چگونه باید تعامل کرد.

خودگردانی نهادینه شده

اولویت اصلی اقدام دولت، توسعه اقتصادی بوده است.

دولت به مالکیت خصوصی و بازار متعهد بوده است.

دولت بازار را با ابزارهای تدوین شده توسط یک بوروکراسی اقتصادی نخبه (آژانس راهبر- MITI) هدایت کرده است.

دولت در تعامل و مشورت مستقیم با بخش خصوصی است و برای آن نهادهای زیادی از جمله انجمن ها و شوراهای مشورتی فعال شده بودند.

بوروکرات ها حاکم بودند در حالی که سیاستمداران سلطنت می کردند.

غول بعدی آسیا (۱۹۸۹)

در کره جنوبی، بازار هدایت شده و توسط اولویتهای صنعتی محدود شده است.

سطح بالایی از سیاست صنعتی گزینشی و انتخابی در کره جنوبی مشاهده شده است.

دولت کره از طریق سیاستهای صدور مجوز صنعتی، تعداد بنگاههای مجاز برای ورود به یک فعالیت خاص را محدود کرده است.

دولت کره نقش مهمی در مهار و جهت‌دهی نیروهای داخلی و بین‌المللی به سمت توسعه اقتصادی داشته است.

مداخله دولت کره شامل ایجاد اعوجاجات قیمتی جهت سوق دادن فعالیت‌ها به سرمایه‌گذاری بیشتر بوده است.

سیاست صنعتی کره جنوبی را باید در کنار سیاست رقابت این کشور دید.

دولت به گروه‌های منتخب از صنایع یارانه داده و از آنها در مقابل رقابت بین‌المللی حفاظت کرده است.

دولت کره در ازای مشوق‌هایی که اعطاء کرده، الزامات عملکردی دقیقی را حاکم کرده است.

ترکیب حمایت و انتظام در اجرای سیاست صنعتی به وسیله آژانس راهبر (EPB) مشاهده شده است.

حکمرانی بر بازار (۱۹۹۰)

بازار مدیریت شده این امکان را برای دولت تایوان فراهم کرد تا بتواند فرایند تخصیص منابع را به سوی اهداف و صنایع خاص هدایت کند.

ماهیت بازار مدیریت شده عبارت است از سرمایه‌گذاری بیشتر در برخی صنایع کلیدی نسبت به آنچه در صورت عدم مداخله رخ می‌داد.

به عکس توصیه‌های جریان اصلی، در تایوان "بازار مدیریت شده" حاکم بوده است.

در تایوان نیز نقش آژانس راهبر (شورای برنامه‌ریزی و توسعه اقتصادی) بسیار ویژه بوده است.

آژانس راهبر چه وظایفی را بر عهده بگیرد؟

اتاق فکر دولت

هدایت و حکمرانی بر بازار

اجرای سیاست صنعتی

دبیرخانه اطلاعات

حل تعارضات درون دولت

مسئول دائمی هماهنگی
سیاست‌ها

میانجی در اختلافات
وزارتخانه‌ها

قطب طراحی سیاست‌ها

لابی غیررسمی برای همراه شدن
وزارتخانه‌ها در مسیر توسعه

رصد فعالیت سایر بخش‌ها

تعامل با بخش خصوصی و
اقناع‌سازی جهت همراهی در
مسیر توسعه

ترسیم مسیر توسعه اقتصادی

آژانس راهبر چگونه باشد؟

قدرت آژانس راهبر در قوانین
کشور نهادینه شده باشد

مسئولیت آژانس بر عهده
رییس جمهور یا معاون اول او

قدرت و دست بالاتر در مقابل
سایر نهادهای دولتی

القاء حس وطن دوستی به پرسنل

گلچین بهترین بوروکرات ها و
استعدادهای کشور

سازمان استراتژیک

برخورداری از اختیارات و
ابزارهای متناسب با وظایف

خودگردانی نهادینه شده

داشتن قدرت و اختیار لازم برای
حل اختلافات

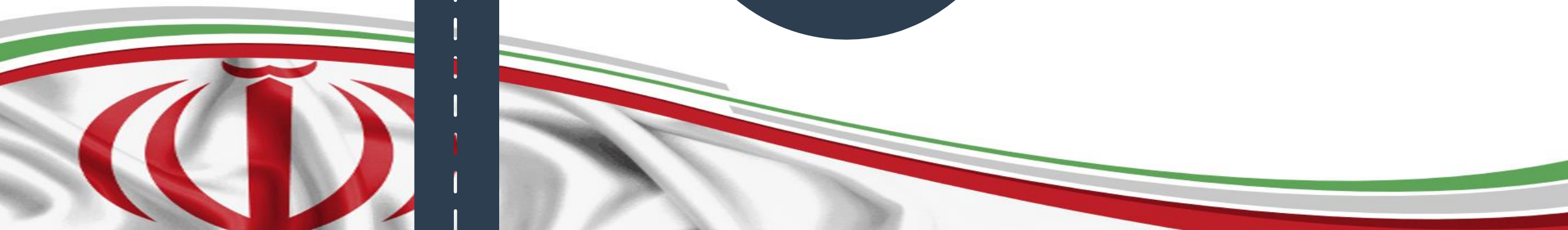
آژانس راهبر به عنوان یک کانون اثربخشی

در ادبیات، این سازمان‌ها را جزایر شایستگی یا کانون‌های اثربخشی (PoE) نامیده‌اند.

حتی در کشورهایی که حکمرانی و بخش عمومی ضعیف دارند، سازمان‌هایی با عملکرد خوب و استثنایی وجود دارد.

شروط لازم برای تشکیل یک PoE چیست؟

PoE چگونه تشکیل و استمرار می‌یابند؟

شروط لازم برای تشکیل یک PoE

علاقه و حمایت سران قدرتمند
کشورها

عدول از منطق معمول در هنگام
انتصاب

فرار از معضل خودی

انتصاب از مسیر شخصی با دو
تفاوت

خصوصیات مهم آغازین

تنوع انگیزه‌های بدیل: بقای سیاسی، ایدئولوژی
ناسیونالیستی توسعه‌گرا، نگرانی برای مردم، افزایش رفاه
...

منطق بدیل:
صلاحیت فنی، ویژگی‌های اثبات شده رهبری و مدیریت،
ضدفساد بودن، ایدئولوژی ناسیونالیستی

انتخاب افرادی خارج از شبکه نخبگان حاکم

روابط ضعیف به جای قوی
انتخاب از تکنوکرات‌ها و نه سیاستمداران

حکم قانونی آژانس
فرهنگ سازمانی عملکرد محور

کانون اثربخشی نتیجه یک اقدام
عمدی و هدفمند بالا به پایین است

تجربه تاریخی ایران در پیشبرد توسعه

۱۳۱۶ شورای اقتصاد تشکیل شده و ابتهاج دبیرخانه شورای اقتصاد می شود.

سابقه طولانی در برنامه ریزی توسعه اولین متن به ۱۳۱۰ باز می گردد

۱۳۲۷ برنامه عمرانی اول به تصویب می رسد.

۱۳۲۵ هیات تهیه نقشه اصلاحی کشور تشکیل می شود.

بی ثباتی اداری-سیاسی در سازمان برنامه در بازه ۱۳۲۷-۱۳۳۳، ۹ مدیر در سازمان منصوب شده اند.

در همین سال، اولین قدمها برای تاسیس سازمان برنامه برداشته می شود.

تجربه دهه ۱۳۳۰

درآمد نفتی مقطع ۱۳۳۳-۱۳۳۹
۷۰۷ میلیون دلار

قرارداد جدید نفتی
(۵۰-۵۰)

مقطع پس از کودتای ۱۳۳۲

کمک اقتصادی آمریکا مشروط
بر برنامه ریزی در ایران

اقتصاد متزلزل ایران در سال‌های
بعد از کودتا

کمک‌های خارجی آمریکا
۹۰۰ میلیون دلار

توجه به ایدئولوژی آمریکا در
آن مقطع

انتصاب ابتهاج با سابقه درخشان
در سازمان برنامه

تقاضای داخلی برای
عقلانی‌سازی فرایندهای
بوروکراتیک در ایران

سازمان برنامه آژانسی راهبر ایران در دهه ۱۳۳۰

دفتر فنی
بازوی اجرایی سازمان برنامه

اخراج پرسنل سابق

حضور چندین مشاور خارجی

شاه اصلی‌ترین حامی سازمان
برنامه

تیم جوان ایرانی تحصیل کرده
در بهترین دانشگاه‌های جهان

دفتر اقتصادی
با کمک بنیاد فورد

انحصار بوروکراتیک در دولت

سازمان برنامه مجری پروژه‌های
توسعه‌ای

سازمان برنامه: هزینه‌های توسعه
وزارت دارایی: هزینه جاری

۱۳۳۸ تغییر رویه شاه نسبت به
ابتهاج

سازمانی با هدف تبدیل بخشی
از درآمد نفتی و کمک‌های
خارجی به زیرساخت و تولید

سهم ۶۰ درصدی سازمان برنامه
از درآمد نفتی

تاسیس بانک‌های توسعه صنعتی

بانک توسعه صنعتی و معدنی

تاسیس ۱۳۳۸ با کمک بانک جهانی
تخصیص وام به صنایع بزرگ

مالکیت خصوصی
۴۰ درصد سهام متعلق به شرکت‌های خارجی، بقیه
شرکت‌های خصوصی ایرانی

بانک اعتبارات صنعتی

تاسیس ۱۳۳۵

متعلق به سازمان برنامه
تخصیص یارانه به صنایع کوچک و متوسط

مسائل سال‌های پایانی دهه ۱۳۳۰

وزارت دارایی مسئول هزینه جاری ولی تمرکز اصلی بر هزینه‌های توسعه‌ای بود.

عدم انضباط اقتصاد کلان

هزینه‌های کنترل نشده مالی و پولی
تورم و بحران تراز پرداخت

در حوزه سیاست پولی ایران بانک مرکزی فعال نداشته است.

تاسیس بانک مرکزی

تحول در سازمان برنامه
دیگر سازمان محصور نبود

صنایع استراتژیک و سنگین به
وسیله دولت

توسعه صنایع کالاهای مصرفی
(بخش خصوصی فعال)

مقطع برنامه عمرانی سوم و
چهارم

تاسیس وزارتخانه اقتصاد برای
هدایت صنعتی سازی (بهمن ۴۱)

ثبات مناسب اقتصاد کلان
جبران کسری حساب مالی و
جاری

رشد ۹.۸ درصد، تورم ۲ درصد
رشد تولید کارخانه‌ای ۱۱ درصد

انتخاب عالیخانی، اقتصاددان
ملی گرا و حامی حمایت گرایی

هماهنگی سیاست صنعتی و
سیاست تجاری (تعرفه)

ادغام وزارت بازرگانی و
وزارت صنعت و معدن

خودگردانی وزارت اقتصاد

حمایت جدی شاه از وزارت
اقتصاد

مشاوران خارجی و متخصصین
داخلی جذب شده در وزارت
اقتصاد

بانک مرکزی

سیاستگذاری مناسب
در باب تورم و تراز
پرداخت‌ها

ثابت کردن نرخ ارز
جهت کاهش ریسک

حفظ استقلال از
وزارت دارایی

هدایت اعتبار

وزارت اقتصاد (آژانس راهبر)

اجرای عمده پروژه‌های
توسعه‌ای

اجرای سیاست صنعتی

مدیریت صنایع دولتی

مدیریت روابط دولت
و بخش خصوصی

توسعه صنایع سنگین و
استراتژیک

سازمان برنامه

۱۳۴۳: سازمان برنامه و بودجه

برنامه‌ریزی توسعه

نظارت بر هزینه‌های
توسعه‌ای

۱۳۴۳:
مسئولیت هزینه‌های
جاری دولت

سازمان برنامه

۱۳۲۷-۱۳۴۰

۱۳۴۱-۱۳۵۱

۱۳۵۲-۱۳۵۷

۱۳۵۸-۱۳۶۷

۱۳۶۸

تا امروز

- تاسیس و گسترش اولیه
- محور توسعه
- انحصار بوروکراتیک

- بازوی کمکی وزارت اقتصاد
- اضافه شدن بودجه به سازمان برنامه

- دوره فروپاشی
- توهم تمدن بزرگ

- دوران افول
- دوران بازگشت

- شش برنامه توسعه پس از انقلاب
- در آستانه برنامه هفتم

سازمان برنامه جز در مقطع ابتدایی، نتوانسته مبدل به آژانس راهبر شود

سازمان جدید مبتنی بر ادبیات،
تجارب و مسیر طی شده ایران

بازآرایی نهادی به سبک
دهه ۱۳۴۰

احیای سازمان برنامه به
سبک دهه ۱۳۳۰

رهبر-قانون اساسی

مجالس مقننه

رئیس جمهور

سازمان عمران و توسعه کشور

هیات وزیران

موسسات
تحقیقاتی

شورای
عالی
مشورتی

مجمع گسترش و نوسازی صنایع و معادن پایه ای و اساسی

مجمع گسترش و نوسازی زیربناهای ارتباطی، مخابراتی و انرژی

مجمع گسترش و نوسازی آموزش و فرهنگ توسعه ای

مجمع گسترش و نوسازی منابع طبیعی، کشاورزی و تامین نیازهای اساسی تغذیه ای

سازمان آمار و اطلاعات کشور

شورای
عالی
مشور

شورای
عالی
مشور

شورای
عالی
مشور

شورای
عالی
مشور

بانک
گسترش
و
نوسازی
صنایع و
معادن
پایه ای
و
اساسی

سازمان
گسترش
و
نوسازی
صنایع و
معادن
پایه ای
و
اساسی

بانک
گسترش
و
نوسازی
زیربناهای
ارتباطی
،
مخاب
راتی و
انرژی

سازمان
گسترش
و
نوسازی
زیربناهای
ارتباطی
و
انرژی

بانک
گسترش
و
نوسازی
فرهنگ
و
آموزش
توسعه
ای

سازمان
گسترش
و
نوسازی
فرهنگ
و
آموزش
توسعه
ای

بانک
گسترش
و
نوسازی
منابع
طبیعی،
کشاورزی
و تامین
نیازهای
اساسی
تغذیه ای

سازمان
گسترش
و
نوسازی
منابع
طبیعی،
کشاورزی
و تامین
نیازهای
اساسی
تغذیه ای

موسسات
تحقیقاتی

موسسات
تحقیقاتی

مهندسين
مشاور

موسسات
پيمانكاري

موسسات
تحقیقاتی

موسسات
تحقیقاتی

مهندسين
مشاور

موسسات
پيمانكاري

موسسات
تحقیقاتی

موسسات
تحقیقاتی

مهندسين
مشاور

موسسات
پيمانكاري

موسسات
تحقیقاتی

موسسات
تحقیقاتی

مهندسين
مشاور

موسسات
پيمانكاري

وزارت دارایی و
خزانه داری

وزارت دفاع

وزارت کشور

وزارت
دادگستری

...

...

باز آرای نهادی به سبک دهه ۱۳۴۰

تدوین استراتژی رشد
اجرای سیاست صنعتی
مدیریت شرکت‌های دولتی

ادغام وزارت صمت و وزارت
اقتصاد

وزارت توسعه ملی
(آژانس راهبر)

تنظیم بودجه‌های سالیانه
مالیات‌ستانی

سازمان برنامه و بودجه کنونی
مسلوب از توسعه و اضافه شدن
مالیات‌ستانی

وزارت دارایی

هدایت اعتبار در راستای
برنامه‌های وزارت توسعه ملی

تجدید ساختار در جهت توسعه

بانک مرکزی

وظایف و تکالیف آژانس راهبر؟

تاکید بر تاسیس سازمان
جدید

ابزارهای در اختیار آژانس راهبر؟

سازمان جدید مبتنی بر
ادبیات، تجارب و مسیر
طی شده ایران

خصوصیات ساختاری و تشکیلاتی؟

تفکیک جاری و توسعه‌ای
شدنی نیست

وظایف و تکالیف آژانس راهبر؟

اجرای سیاست صنعتی

هدایت و حکمرانی بر بازار

اتاق فکر دولت

ترسیم مسیر توسعه اقتصادی

دبیرخانه اطلاعات

هماهنگ‌سازی بوروکراسی

تعامل با بخش خصوصی

ابزارهای در اختیار آژانس راهبر؟

ابزارهای مرسوم سیاست صنعتی
سیاست مالی-سیاست تامین مالی-سیاست فناوری-سیاست تجاری-سیاست آموزشی-سیاست بخش صنعت

بخشی از درآمد ارزی دولت

حاکمیت شرکتی
مدیریت شرکت های دولتی

هماهنگ سازی سیاست های
اقتصاد کلان

انجمن های مشورتی

تکالیف به سایر بوروکراسی
دولتی

رانت های کنونی به صنایع

خصوصیات ساختاری و تشکیلاتی آژانس راهبر؟

مسئول آژانس شخص رییس جمهور
(و یا معاون اول)

تشکیل آژانس نتیجه یک اقدام
هدفمند و بالا به پایین

اجماع بر توسعه
توسعه گرا بودن شخص رییس جمهور

ترکیبی از بهترین بوروکرات ها و
استعدادهای کشور

معرفی آژانس به عنوان سازمان
استراتژیک ملی

اهمیت حکم قانونی آژانس

خودگردانی آژانس راهبر از
مداخلات سیاسی بیرونی

فرهنگ سازمانی عملکردمحور

نگاه نرم به جامعه

نسبت آژانس راهبر و سایر بوروکراسی دولتی؟

غیرمستقیم

سایر بوروکراسی دولتی

در موارد خاص و بنا به ضرورت راهبردهای بلندمدت

مستقیم

وزارت اقتصاد، سازمان برنامه، بانک مرکزی و وزارت
صمت

کاملاً هماهنگ با آژانس راهبر، مبدل به بازوهای اجرایی
این آژانس شوند، نیاز به بازآرایی نهادی-سازمانی است.

چگونه از ظرفیت نهادهای ذیل رهبری استفاده شود؟ (تقنینی-اقتصادی)

چگونه آژانس راهبر استمرار یابد؟

نوآوری و ابتکاراتی در حکم قانونی آژانس راهبر

نماینده ویژه
نماینده ویژه رهبری و رییس جمهور باشد
(تکنوکرات نه سیاستمدار)

سیاست صنعتی

سیاست بازسازی و تجدید
ساختار

سیاست های زیربنایی، فناوری،
آموزش، مالیاتی و...

هر سیاستی که بر صنعت اثر
بگذارد

مثال: اقتصاد کلان، نرخ بهره،
نرخ ارز و...

دولت ها ناگزیر از اجرای
سیاست صنعتی

یک رویکرد سیستمی برای
هماهنگی عرصه های مختلف

در مورد سایر عرصه ها هم
مصاداق دارد

برخی می گویند فساد، رانتجویی
و...

همه دولت ها سیاست صنعتی
دارند؛ صریح یا غیر آن.

نپرسید چرا سیاست صنعتی؟ بگویید سیاست صنعتی چگونه باشد؟

چستی سیاست صنعتی

سیاست صنعتی شامل طیفی از ابزارهای سیاستگذاری ضمنی یا صریح است که به طور انتخابی بر بخش های صنعتی خاص به منظور شکل دادن به تغییرات ساختاری در راستای چشم انداز و استراتژی ملی گسترده تر متمرکز شده اند.

سیاست صنعتی را باید در تعامل مستقیم با سایر زمینه های سیاستگذاری طراحی و اجرا کرد. به بیان دیگر، سیاست صنعتی به مانند یک ارکستر هماهنگ ساز بخش های اقتصادی در راستای اهداف سیاستی است.

رویکرد مناسب سیاستگذاری صنعتی در ایران

مسیر توسعه هر کشور لاجرم از
مجرای توسعه صنعتی آن می‌گذرد.

سوم

اول

دوم

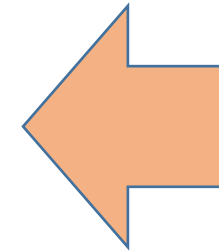
الگوی جهانشمولی برای توسعه
وجود ندارد و هر کشوری باید
مسیر خاص و منحصر بفرد خود
را انتخاب کند.

سیاست‌های توسعه صنعتی هر کشور
نیز به دلیل تفاوت در زیرساخت‌ها و
چارچوب نهادی باید منحصر بفرد
باشد.

سیاست صنعتی فعال، راهبردی و آینده‌ساز در ایران

هدف	ترکیبی از اشتغال زایی و ارزش افزوده با تمرکز بر توسعه صادرات دانش محور
رویکرد	جهش اقتصادی مبتنی بر مسیرهای میانبر با تکیه بر ظرفیت‌ها، مزیت‌ها و قابلیت‌های کشور، تمرکز بر دانش‌بنیان کردن صنعت و طراحی آینده صنعت براساس روند فناوری‌های تحول آفرین
صنایع هدف	ترکیبی از صنایع و فناوری‌های کاربر، سرمایه بر و دانش محور با اتکا به مزیت‌های نسبی و رقابتی کشور (ساختار برخورداری صنعتی ایران)
نهاد متولی	نهاد راهبر چابک به عنوان کانون اثربخشی (جزیره شایستگی)
ساختار اقتصاد	دولت توسعه‌گرا و بخش خصوصی تولیدگرا

رویکرد مناسب برای توسعه صنعتی در ایران، جهش اقتصادی مبتنی بر مسیرهای میانبر با تکیه بر ظرفیت‌ها، مزیت‌ها و قابلیت‌های کشور، تمرکز بر دانش‌بنیان کردن صنعت و طراحی آینده صنعت براساس روند فناوری‌های تحول آفرین است.

✓ بارها به اندیشمندان خودمان گفته‌ام... ما اگر بخواهیم از همان راهی که غرب حرکت کرده، دنبالش برویم تا به آن نقطه‌ای که امروز هست، برسیم، عمرها و قرن‌ها طول خواهد کشید و نخواهیم توانست. ما احتیاج به راههای میانبر داریم. آیا **راه میانبری** وجود دارد؟ حتماً وجود دارد. کو؟ من میدانم؛ بروید تا پیدا کنید (بهمن ۱۳۷۶)

✓ نظم از خطوط اصلی انقلابی‌گری است، انقلابی‌گری یعنی سرگرم تشریفات و حاشیه و کارهای زرق و برق‌دار نشدن و تلاش بی پایان و خستگی ناپذیر برای حل مشکلات مردم و گشودن گره‌های تولید و کار و اشتغال با **راههای میانبر** (۱۳۹۶)

نقشه راهبردی صنعت باید برنامه اجرای یک "سیاست صنعتی فعال" باشد که با بهره گیری کامل از ادبیات سیاست صنعتی و تجارب کشورهای موفق نوشته شود و مناسبات کنونی اقتصاد سیاسی در ایران را لحاظ کند.

1

2

طرح کلان نقشه راهبردی صنعت

سیاست صنعتی باید در تعامل مستقیم با سایر زمینه های سیاستگذاری و به عنوان یک ارکستر هماهنگ ساز عمل کند؛ لذا ضروری است که نقشه راهبردی صنعت در مقدمه خود در باب برخی موضوعات تعیین تکلیف کرده و گزارش جامعی ارائه دهد: شرکت های دولتی، مسئله تحریم، آمایش سرزمین، هدایت اعتبار(بانکداری توسعه ای)، درآمد نفت و ارتباط آن با توسعه، نرخ ارز به عنوان ابزار توسعه ای، آینده پژوهی در باب صنایع مهم آتی جهان.

3

4

نقشه راهبردی صنعت باید در تعامل مستقیم و مشورت با نهادهای بخش عمومی همچون ستاد اجرایی، بنیاد مستضعفان، سپاه و... و همچنین نهادهای مهم بخش خصوصی نوشته شود؛ این مهم امکان پذیری اجرای نقشه را بالا خواهد برد.

جایگاه حقوقی نقشه راهبردی صنعت باید مشخص شود. از سوی دیگر، نسبت به اسناد بالادستی همچون قانون اساسی، الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، سیاست های کلی ابلاغی، سند چشم انداز، بیانیه گام درون دولت هم نقشه راهبردی صنعت باید در تعامل مشخص با برنامه های توسعه و بودجه های سالیانه نوشته شود.

موضوع سیاست صنعتی موضوعی فرابخشی است و نهاد متولی آن قطعاً باید بالاتر از وزارت صمت باشد. پیشنهاد می شود مسئول اجرای آن، شخص رییس جمهور یا معاون اول باشند و برای اجرا مطابق با تجربه شرق آسیا، یک سازمان راهبر به عنوان یک جزیره شایستگی شکل بگیرد.

5

6

نقشه راهبردی صنعت باید نگاهی کلی به برخورداری کنونی صنعتی ایران داشته باشد و این برخورداری را از حیث زنجیره های ارزش، پیچیدگی اقتصادی و سطح قابلیت ها ارزیابی کند. این ارزیابی برای انتخاب صنایع هدف بسیار مفید خواهد بود.

طرح کلان نقشه راهبردی صنعت

7

8

نقشه راهبردی صنعت حتماً باید صناعی را برای مقاطع زمانی مشخص (حداقل چهار مقطع پنج ساله) جهت حمایت و رشد مشخص سازد و این صنایع به صورت ترکیبی از صنایع کاربر (اشتغال زا) و صنایع و فناوری های جهش آفرین (سرمایه بر) باشد. طبعاً صناعی باید انتخاب شوند که امکان رسیدن و پرش از کشورهای توسعه یافته کنونی در آنها وجود داشته باشد.

گام پایانی، صورت بندی کلی از سیاست صنعتی مرتبط با هر بخش خواهد بود. این موضوع که دولت چه رانت هایی را برای حمایت از هر صنعت تخصیص خواهد داد و برای رانت ها، چه میزان کارکرد و پیشرفت انتظار دارد در بخش پایانی نقشه راهبردی صنعت باید گنجانده شود. سیاست صنعتی این بخش ها باید با استفاده حداکثری و هوشمندانه از ظرفیت زنجیره های ارزش جهانی، قطب های صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی تعیین شود.

با تشکر

